

מדינת ישראל

משרד החינוך

סוג הבחינה:	בגרות
מועד הבחינה:	קי"צ תשע"ז, 2017
מספר השאלה:	57381
נספחים:	א. מפה לשאלה 1 ב. מפה לשאלה 2 ג. מדרש תמונה לשאלה 5 ד. מפה סכמטית

גאוגרפיה – אדם וסביבה

על פי תוכנית הרפורמה למידה ממשונית

הוראות לנבחן

א. משך הבחינה: שלוש שעות.

ב. מבנה השאלה ופתחה הערכה: בשאלון זה שלושה פרקים.

פרק ראשון – נקודות 36	גאוגרפיה של ארץ-ישראל
פרק שני – נקודות 28	גאוגרפיה של המזרח התיכון
פרק שלישי – נת"ב (ניתוח תופעות יסוד למרחב)	נת"ב (ניתוח תופעות יסוד למרחב)
<u>סה"כ – 100 נקודות</u>	

ג. חומר עזר מותר בשימוש:

(1) אטלס אוניברסיטאי חדש, הוצאה יבנה, משנת 1993 ואילך

(ללא המילון למונחי הגיאוגרפיה).

(2) אטלס כרטא – פיזי, מדיני, כלכלי, חברתי, משנת 1993 ואילך.

(3) אטלס כרטא אוניברסלי.

(4) אטלס ישראל החדש – האטלס הלאומי מהדורת 2008.

(5) מפה של ארץ-ישראל 1:250,000.

(6) מפה גאולוגית של ארץ-ישראל 1:250,000 או 1:500,000.

ד. הוראה מיוחדת: כדי להמחיש את תשובה תיר היעזר בסרטוטים, חתכים וגרפים, לפי הצורך.

כתב במחברת הבחינה בלבד, בעמודים נפרדים, כל מה שברצונך לכתוב בטויטה (ראשי פרקים, חישובים וכדומה). רשם "טויטה" בראש כל עמוד טויטה. רישום טוויות כלשון על דפים שמחוץ למחברת הבחינה עלול לגרום לפסילת הבחינה!

הנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.

בהצלחה!

/המשך מעבר לדף/

השאלות

פרק ראשון – גאוגרפיה של ארץ-ישראל

(36 נקודות)

בפרק זה عليك לענות על שתי שאלות: על אחת מן השאלות 1-3, ועל אחת מן השאלות 4-6.

ענה על אחת מן השאלות 1-3 (לשאלה – 22 נקודות).

1. תיירות

לפניך רשימה של אזורי תיירות בישראל:

– טבריה

– ים המלח

– ירושלים

– חיפה

א. בחר בשלושה אזוריים מן הרשימה.

לכל אזור שבחרת צין מהו סוג התיירות המאפיין אותו, והסביר מדועו סוג התיירות שציינית מאפיין אזור זה.

שים לב: אין לחזור על אותו סוג תיירות באזוריים אחרים. (9 נקודות)

ב. עיין בmph שבנספח א, המציגה את מספר הלינות בשנת 2014 במלונות תיירות ביישובים נבחרים.

יש הבדל בין אילת לתל אביב בנוגע למספר הלינות של הישראלים לעומת מספר הלינות של התיירים בהן. צין את ההבדל בין הערים, והסביר מהו הגורם להבדל זה. (8 נקודות)

ג. כיום אסור לבנות במרחק הקטן מ- 100 מטרים מקו החוף. מנהל התכנון במשרד האוצר מגדם הצעת החלטה להקטין את המרחק שאסור לבנות בו ל- 30 מטרים.

ה策עה זו מעוררת דילמה. מצד אחד היא מאפשרת בנייה ורחבה של מיזמי תיירות, ומצד אחר, בנייה בקרבת הים עלולה לפגוע בסביבה. הסבר כיצד לדעתך יש להכריע בדילמה זו.

הבא שני נימוקים להכרעתך מן התחומים האלה:

– aicoot ha-sabiba

– kalkha

– tchavorah

(5 נקודות)

ירושלים

.2

א. ירושלים היא עיר הבירה של מדינת ישראל ומצוים בה מוסדות ממלכתיים רבים.

(1) ציין שמות של ארבעה מוסדות ממלכתיים. (4 נקודות)

(2) בחר שלושה מן המוסדות שציינית, והסביר כיצד אחד מהם מבטא את העובדה של ירושלים עיר הבירה של מדינת ישראל. (6 נקודות)

ב. בטבלה ש לפניך מוצגים נתונים על שיעור המועסקים בענפים אחדים בירושלים ועל שיעור המועסקים בענפים אלה בממוצע הארצי, בשנת 2015. עיין בטבלה, והסביר את הקשר בין מבנה התעסוקה בעיר לבין העובדה עיר בירתה. (5 נקודות)

שיעור המועסקים בענפים אחדים בירושלים בשנת 2015

שיעור המועסקים (%)		ענף התעסוקה
ממוצע ארצי	ירושלים	
34.1	41.2	שירותים ציבוריים ומינהל
11.7	10.2	מסחר
11.8	6.2	תעשייה

(מתוך האתר של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה)

ג. עיין במפה שבנספח ב, המציג את המטרופולינים בישראל.

(1) ציין שני הבדלים בין מטרופולין ירושלים לבין מטרופולין תל אביב. (4 נקודות)

(2) הסבר קושי אחד בהתפתחות של מטרופולין ירושלים. (3 נקודות)

3. אקלים מדברי

- א. ציין שלושה מאפיינים של האקלים המדברי השורר בישראל. (9 נקודות)
- ב. בישראל שורר אקלים מדברי בשתי רצועות עיקריות: ברצועה המזרחית של המדינה (אזור בקעת הירדן וים המלח) וברצועה הדרומית שלה (בנגב ובערבה).
- הסביר את הגורם להיווצרות אקלים מדברי בכל אחת משתי הרצועות. (9 נקודות)
- ג. אחת הדריכים להתמודדות עם תנאי האקלים המדברי היא בניה תואמת אקלים. הצג שיטה אחדת של בניה תואמת אקלים, והסביר כיצד היא מסייעת להתמודדות עם תנאי האקלים המדברי. (4 נקודות)

ענה על אחדת מן השאלות 4-6 (לשאלה – 14 נקודות).

4. עלייה – אטלס ישראל החדש

- א. עיין באטלס ישראל החדש בעמוד 50, מפה ב – העולים לישראל לפי ארץ הלידה, 1949-1964, ובעמוד 51, מפה ד – העולים לישראל לפי ארץ הלידה, 1990-2006.
- בכל אחת מן התקופות ציין מה הוא היבשות שמהן הגיעו עולים רבים לישראל.
- בכל יבשת צין את שם המדינה שמננה הגיע מספר העולים גדול ביותר. (4 נקודות)
- ב. המדיניות של קליטת העולים בשנות ה-50 הייתה "פיזור אוכלוסייה", ואילו מדיניות הקליטה משנות ה-90 מtabסת על "קליטה ישירה" של העולים.
- (1) הסבר מה הייתה מדיניות "פיזור האוכלוסייה", ומהי מדיניות "קליטה ישירה" של העולים. (6 נקודות)
- (2) תאר השפעה אחדת של מדיניות "פיזור האוכלוסייה" בשנות ה-50 על המערכת היישובית בישראל. (4 נקודות)

5. תחבורה אוירית – מדרש תמונה

عين בתמונה שבנספח ג, וענה על הסעיפים א-ב.

א. בתמונה נראה שדה התעופה באילת. תאர שני השפעות מיקום שליליות של שדה התעופה על העיר אילת. (7 נקודות)

ב. בקרבת פארק תמנע נבנה נמל תעופה חדש על שם אילן ואסף רמון. נמל התעופה החדש ישמש לטיסות פנים (במקום נמל התעופה באילת), ולטיסות בינלאומיות (נוסף על נמל התעופה בן-גוריון).

הסביר את התועלט למדינה בהקמה של נמל תעופה **בינלאומי** באזור תמנע, והסביר _Tisרנן אחד בהקמת נמל תעופה **בינלאומי** באזור זה. (7 נקודות)

שים לב!

שאלה 6 מיועדת לתלמידים שקראו את המאמר: "רב-שיח בנושא הקונפליקט סביב אנרגיה הרוח בישראל".

(הרা�לי, ג' ואחרים [2015]. רב-שיח בנושא הקונפליקט סביב אנרגיה הרוח בישראל. **אקולוגיה וסביבה**, 6, עמ' 128-137)

6. מאמר – "רב-שיח בנושא הקונפליקט סביב אנרגיה הרוח בישראל"

קרא את הקטע שלפניך המובא מן המאמר, וענה על הסעיפים א-ב לאחריו.

התמודדות העולמית עם משבר האקלים והצורך להפחית את פליטות גזי החממה, שמקורן בעיקר בייצור חשמל ובפליטות מתחבורה וმתעשיה, הביאו מדינות רבות (בעיקר באירופה) להגדלה דרמטית של חלקה של האנרגיה המתחדשת בתחוםן. יש חשיבות רבה להצטרפותה של ישראל למאמץ העולמי להפחית פליטות גזי חממה; ישראל היא צד באמנת האו"ם למאבק במשבר האקלים, ולפיכך עליה לעמוד במחויבות הpolloיטיות והמוסריות המוטלות עליה מตוקף האמנה.

א. (1) הצג והסביר על פי הקטע את המטרה של הגדלת חלקה של האנרגיה המתחדשת במדינות רבות. (3 נקודות)

(2) על פי המאמר כולם הצג מטרת שאינה מוצגת בקטע, להפקת אנרגיה באמצעות הרוח ישראל, והסביר אותה. (3 נקודות)

ב. על פי המאמר, הצג שלוש בעיות מתחום **איכות הסביבה** שיכולות להיווצר ישראל בעקבות הפקת אנרגיה באמצעות רוח. (8 נקודות)

פרק שני – גאוגרפיה של המזרח התיכון

(28 נקודות)

בפרק זה עליך לענות על שתיים מן השאלות 7-10 (לכל שאלה – 14 נקודות).

7. אוכלוסיון

א. לפניך רשימה של אזורים במערב התיכון.

– מזרח כוית (מישור החוף של המפרץ הפרסי)

– דרום מערב תימן (רמת תימן)

– מערב מצרים (המדבר המערבי)

– מזרח ירדן

– עמק הפרת והחידקל

(1) מיין את האזורים שברשימה לשתי קבוצות: קבוצה אחת של אזורים שיש בהם **צפיפות אוכלוסייה נמוכה**.

אוכלוסייה גבוהה, וקבוצה אחת של אזורים שיש בהם **צפיפות אוכלוסייה גבוהה** נמוכה.

(5 נקודות)

(2) מכל אחת מן הקבוצות בחר אזור אחד, והסביר סיבה אחד לצפיפות האוכלוסייה

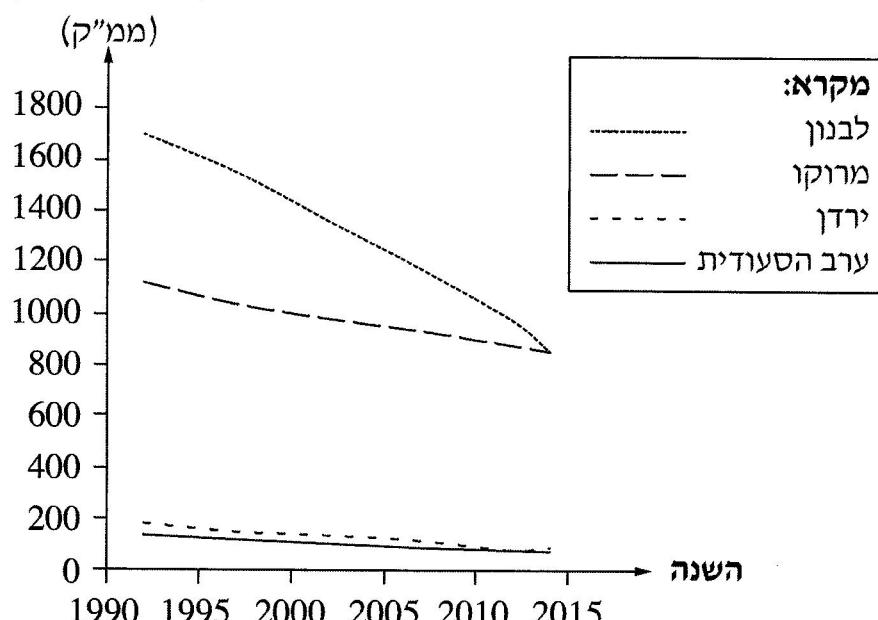
שיש בו (סך הכל – שתי סיבות). (4 נקודות)

ב. הצע שתים דרכים שבאמצעותם מדינה במערב התיכון יכולה לפתח אזור שצפיפות האוכלוסייה

בו נמוכה ולמשוך אליו תושבים. (5 נקודות)

8. מים

בגרף שלפניך מוצגים נתונים על כמות המים הטבעיים (מי תהום, נחלים וננהרות) באربع מדינות במטרה התיכון ובצפון אפריקה בשנים 1992-2014. עיין בגרף, וענה על הסעיפים א-ב שאחריו.

מים טבעיות אחדות במצרים התיכון ובצפון אפריקה**כמות המים הטבעיים**

(מתוך האתר של הבנק העולמי)

- א. מיין את המדינות המוצגות בגרף לשתי קבוצות לפי כמות המים הטבעיים שיש בהן. הסבר את הגורם להבדל בכמות המים הטבעיים בין שתי הקבוצות. (7 נקודות)
- ב. בגרף נראה מתגמת שינוי בכמות המים הטבעיים בשנים המוצגות בו. ציין מהי המתגמה, והסביר שני גורמים למגמה זו. (7 נקודות)

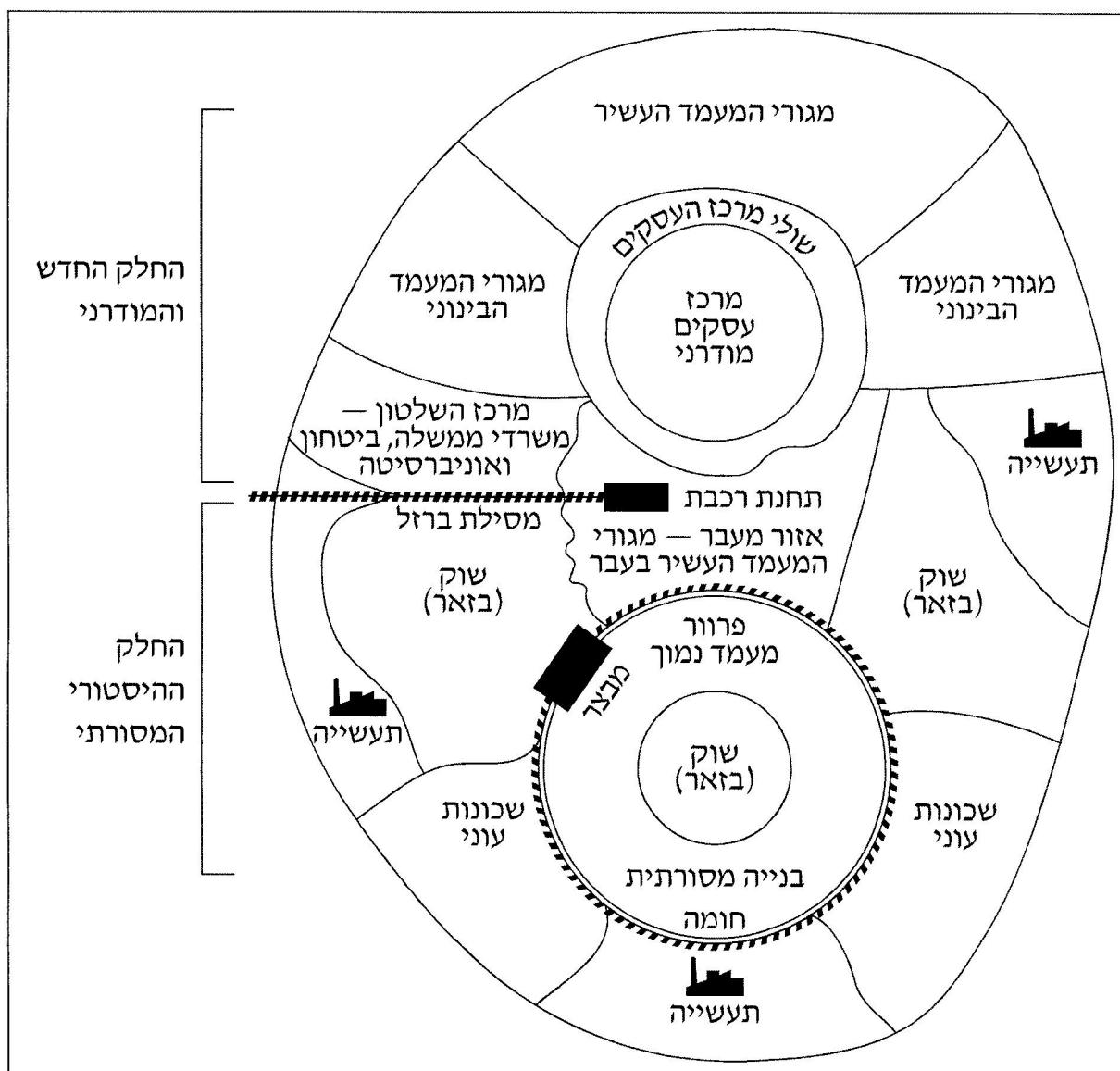
9. גלובליזציה

- א. הצג שני יתרונות וחיסרונו אחד למדינות המזרחה התיכון בהשתלבותן בכלכלת הגלובלית. (8 נקודות)
- ב. למיקום של טורקיה יש השפעה על השתלבותה בכלכלת הגלובלית.
- (1) הסבר מה מיוחד במקום של טורקיה. (2 נקודות)
  - (2) הסבר שתי השפעות של מיקום זה על השתלבותה של טורקיה בכלכלת הגלובלית. (4 נקודות)
- /המשך בעמוד 8/

ערים 10.

- א. בתרשימים שלפניך מוצג מבנה סכמטי של עיר במרקח התיכון.
- (1) בחר שני שימושי קרקע הנראים בתרשימים, ולכל אחד מהם צין גורם אחד מ אלה: כלכלי, חברתי, בייחוני או סביבתי, שהשפעה על מיקומו. (2 נקודות)
  - (2) הסבר את ההשפעה של הגורם שציינית על מיקומו של כל אחד משימושי הקרקע שבחרת. (4 נקודות)

תרשיים: מבנה סכמטי של עיר במרקח התיכון

- ב. באחדות מן הערים במרקח התיכון התפתח דגם עירוני המכונה "עיר-כפר".
הסביר מהו דגם עירוני זה, והציג שני גורמים להתפתחותו. (8 נקודות)

פרק שלישי – ניתוח תופעות יסוד במרחב

(36 נקודות)

בפרק זה תיבדק יכולתך להתמודד עם שאלות העוסקות בחבל ארץ שלא למדת עליו.

השאלות מתבססות על מיומנויות בגאוגרפיה ועל מיומנויות חשיבה.

המידע הגאוגרפי נתון במפות החליות והפייזיות שבاطלס, ובמפות העולמיות והנוסאיות.

חבל הארץ שהפרק עוסק בו הוא צ'ילה (צ'יליאן) ובוליביה.

עליך לענות על שלוש שאלות: על שאלה 11 (חוובה), ועל שתיים מן השאלות 12-14

(לכל שאלה – 12 נקודות).

שאלה חוותה – ענה על שלושה מן הסעיפים בשאלת זו (לכל סעיף – 4 נקודות).

11. צ'ילה ובוליביה – מאפיינים פיזיים ומאפיינים אנושיים

א. ציין את מיקומן של צ'ילה ובוליביה באמריקה הדרומית.

ציין את שם של ייחידת הנוף שהגבול בין המדינות האלה עובר בה.

ב. במדינות החבל עבר קו פרשנות מים.

תאר הבדל אחד בין מאפייני אגן הניקוז שממערב לקו זה לבין מאפייני אגן הניקוז

שמזרח לו.

ג. בצ'ילה יש שכיחות גבוהה של רעידות אדמה. הסבר מדוע.

ד. קו הרוחב 40° דרום עובר בצ'ילה.

תאר את ההבדל בתפריסת האוכלוסייה בצ'ילה בין האזור שמצפון לקו זה לבין האזור

שמדרום לו זה.

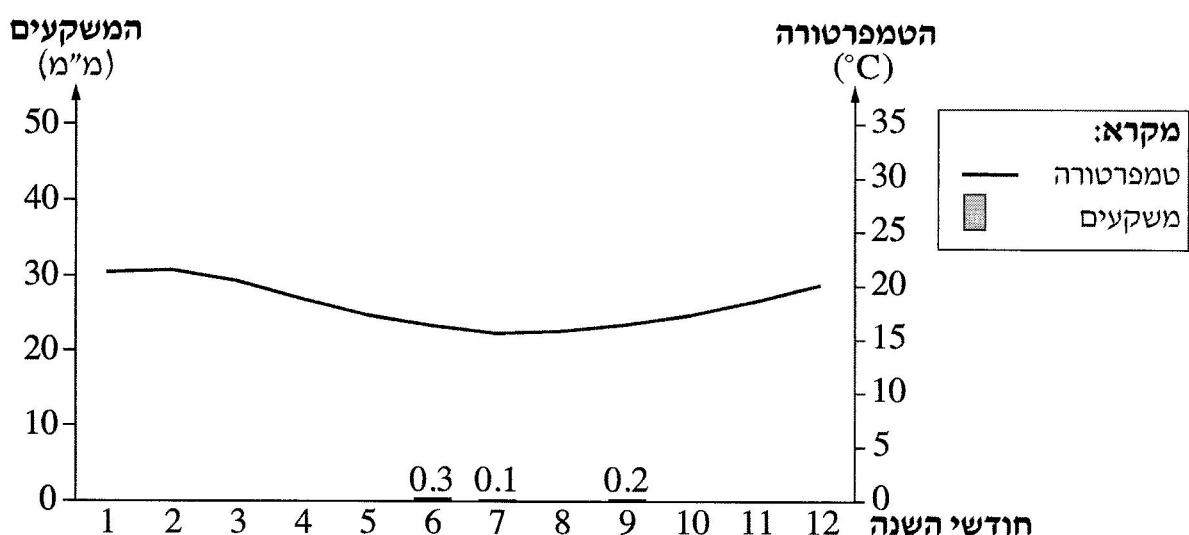
הסביר גורם אחד להבדל זה.

ענה על שתיים מ-12 שאלות (לכל שאלה – 12 נקודות).

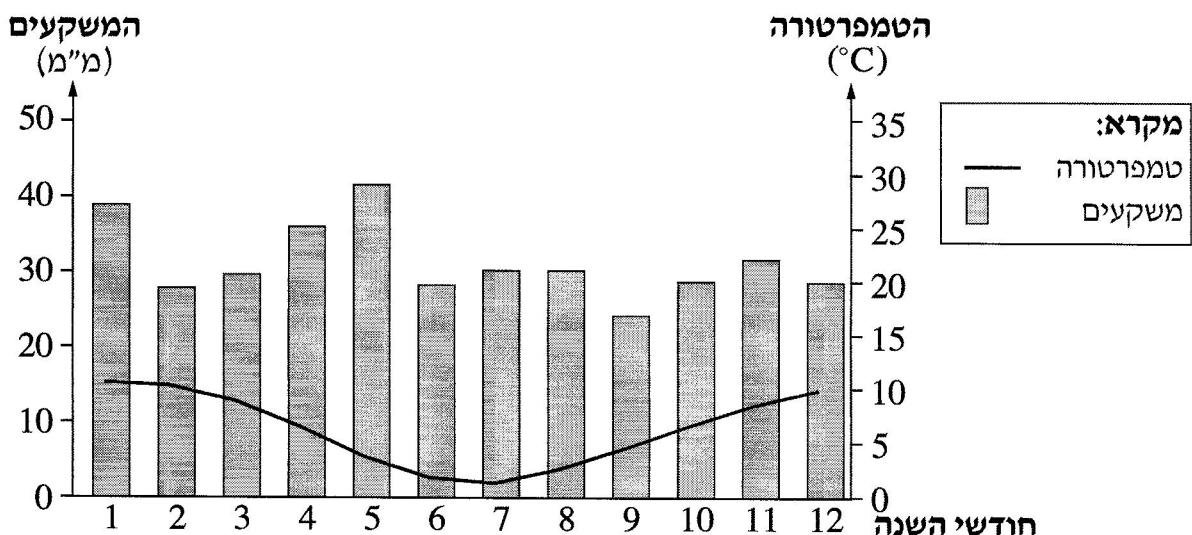
12. אקלים

בקליומוגרפים שלפניו מוצגים נתונים של שתי ערים בצרפת: איקיקה ופונטה ארנס. עיין בקליומוגרפים וענה על ה壽יפים א-ב שבעמוד הבא.

איקיקה

פונטה ארנס

- א. (1) ציין את ההבדל בין ממוצע טמפרטורות של איקיקה לבין ממוצע טמפרטורות של פונטה ארנס (אין צורך לחשב), והסביר את הגורם להבדל זה. (3 נקודות)
- (2) בערים איקיקה ופונטה ארנס משרע טמפרטורות קטן. הסבר מודיע. (4 נקודות)
- ב. (1) תאר הבדל אחד בין מאפייני המשקעים של איקיקה לבין מאפייני המשקעים של פונטה ארנס. (2 נקודות)
- (2) הסביר את הגורם לכמות המשקעים באיקיקה. (3 נקודות)

13. אנרגיה

בשנים האחרונות צ'ילה משקיעה משאבים רבים בפיתוח של מקורות אנרגיה מתחדשים. לפניך רשימה של סוגי מקורות אנרגיה מתחדשים בצ'ילה.

- מים
- גאותרמי
- שימוש

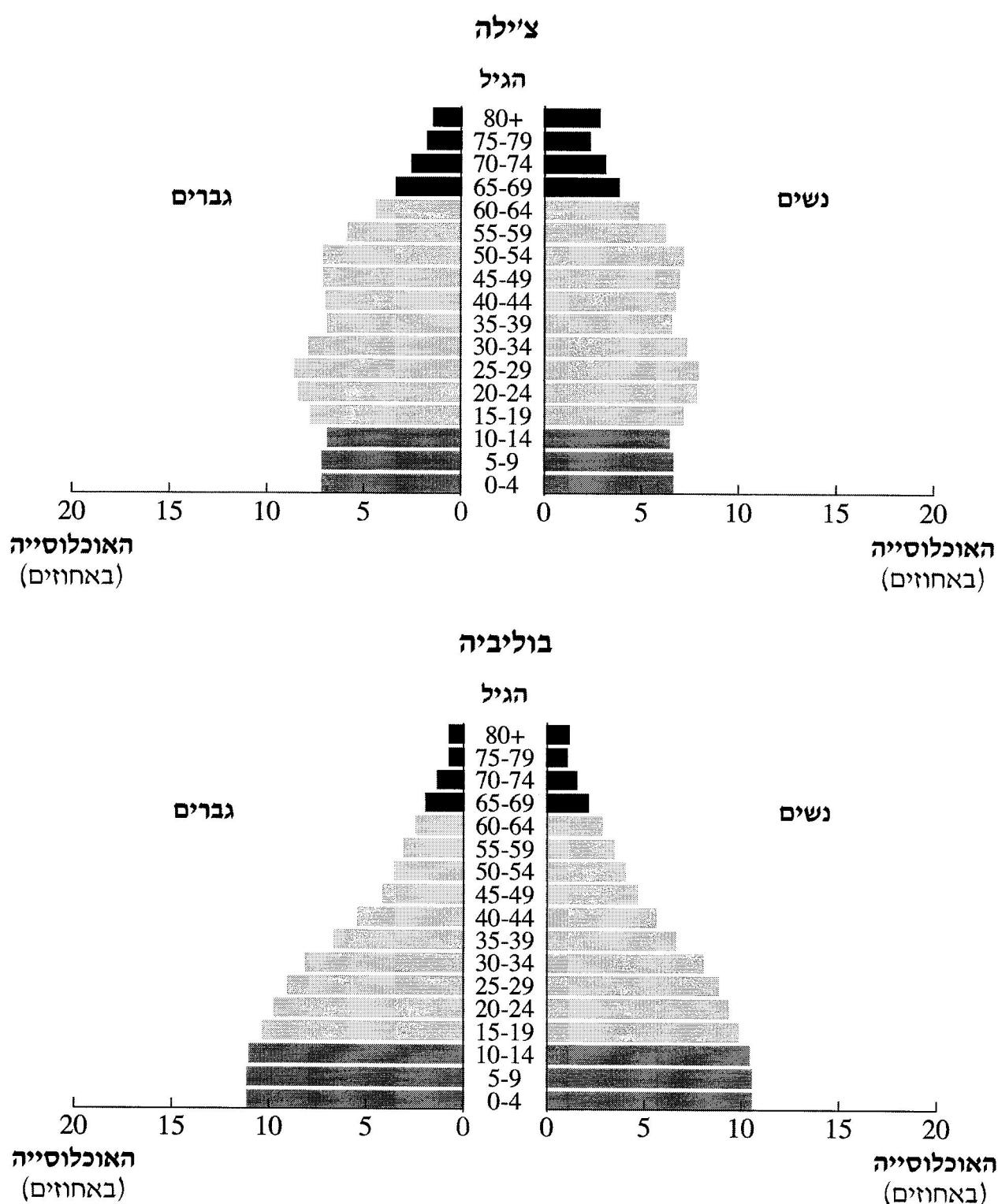
בנספח ד מוצגת מפה סכמטית של מדינות החבל, ובה מסומנות הספרות 1-3 המציגות אזוריים בצ'ילה.

עיין במפה הסכמטית, וענה על הסעיפים א-ב.

- א. רשום במחברתך את הספרות 1-3, וליד כל ספרה כתוב את סוג מקור האנרגיה מתחום הרשימה, המתאים להפקה באזורה זה.
נקם את קביעותיך. (8 נקודות)
- ב. הסביר את הקשר בין הפיתוח של מקורות אנרגיה מתחדשים בצ'ילה לבין העיקרונות של פיתוח בר-קיימא. (4 נקודות)

14. אוכלוסייה ורמת פיתוח

בפירמידות הגיליות של פני מוצגים נתונים על מבנה הגילים של אוכלוסיית צ'ילה ואוכלוסיית בוליביה בשנת 2015. עיין בפירמידות וענה על הסעיפים א-ב שבעמוד הבא.

- א. תאר את מבנה הגילים בצ'ילה ובבוליביה. בתשובהך השתמש במושגים **אוכלוסייה תלולה ואוכלוסייה יצרנית**. (6 נקודות)
- ב. בטבלה שלפניך מוצגים מדדי פיתוח של צ'ילה ובוליביה בשנת 2015. עיין בטבלה ובפירמידות הגילים וקבע מהי רמת הפיתוח של כל אחת מן המדינות. בסיס את קביעתך על שני נתוניים כל מדינה – אחד מן הטבלה ואחד פירמידת הגילים (סך הכל – ארבעה נתונים). (6 נקודות)

מדדי פיתוח (2015)

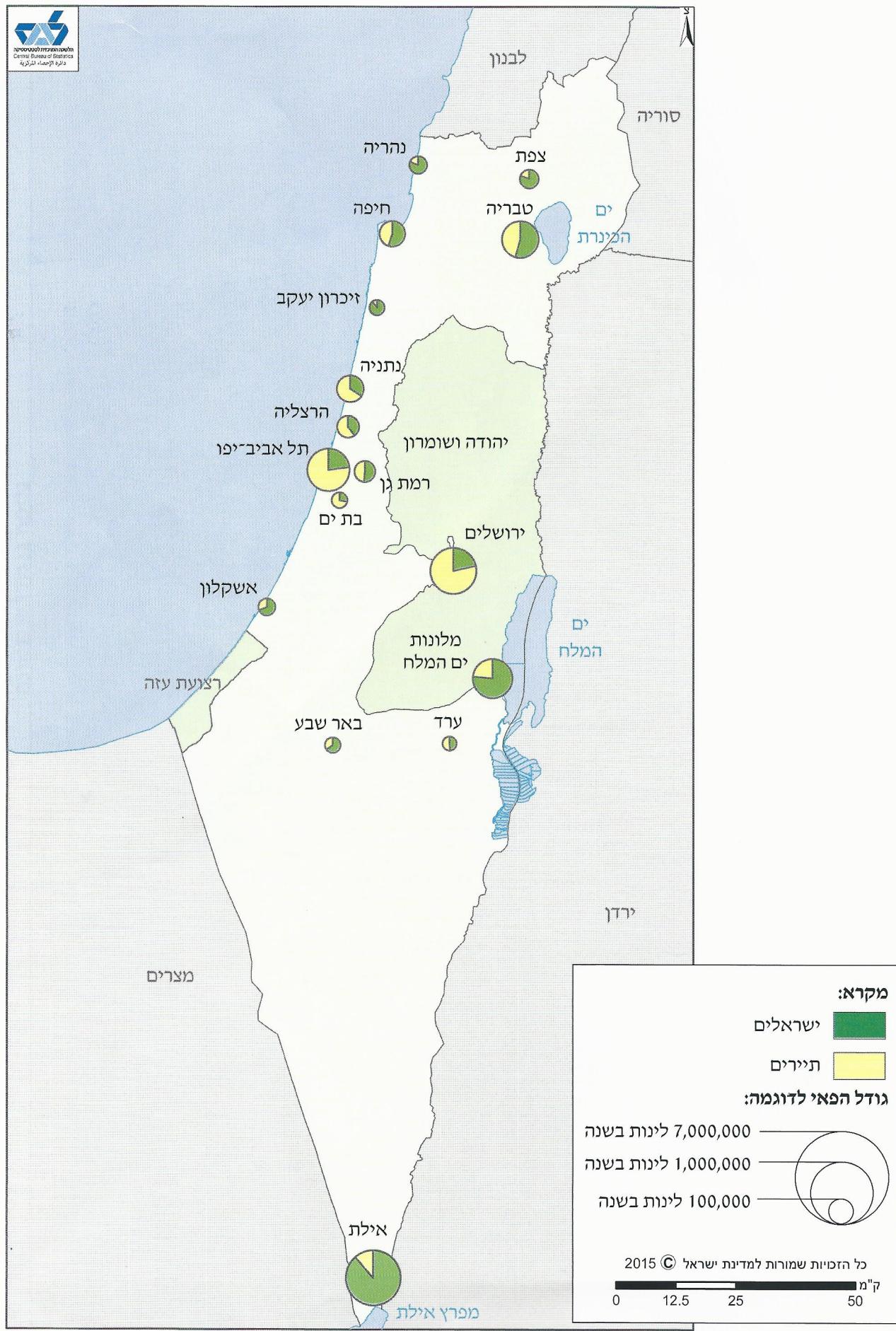
המדד	צ'ילה	בוליביה
תמ"ג לנפש (בדולרים)	13,384	3,095
תמותת תינוקות (לאלף לידות)	7	31
משתמשים באינטרנט (למאה אנשים)	64	45

(מtower האתר של הבנק העולמי)

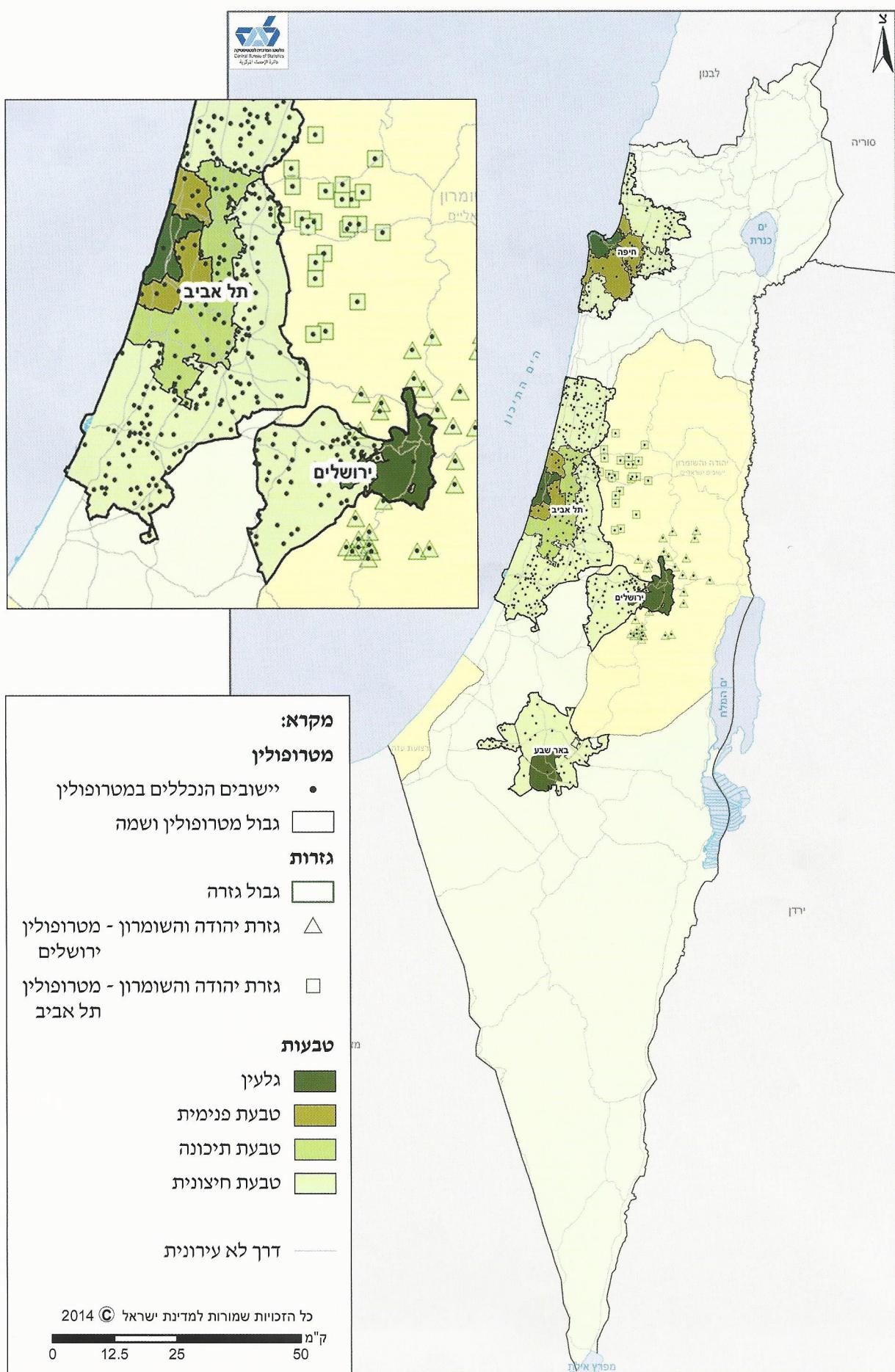
בצלחה!

זכות היוצרים שומרה למולדת ישראל
אין להעתיק או לפרסם אלא ברשות משרד החינוך

נספח א: לינות במלונות תיירות ביישובים נבחרים (2014)

נספח ב: המטרופולינים בישראל (2008)

(מתוך האתר של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה)

‘ספה א’ מדרש תמורה

אנו מודים לך, כי שולחנו לך פקס 13817750

נספח ד: מפה סכמטית של חבל הארץ

